



רשומות

הצעות חוק

20 באוקטובר 1998

2751

ל' בתשרי התשנ"ט

עמוד

הצעת חוק לתיקון סדרי הדין האזרחי (המדינה כבעל דין) (תיקון) (מתן סעד זמני וביצוע פסק דין נגד המדינה), התשנ"ט-1998

מתפרסמת בזה הצעת חוק של חבר הכנסת מטעם ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת:

הצעת חוק לתיקון סדרי הדין האזרחי (המדינה כבעל דין) (תיקון) (מתן סעד זמני וביצוע פסק דין נגד המדינה), התשנ"ט-1998

1. בחוק לתיקון סדרי הדין האזרחי (המדינה כבעל דין), התשי"ח-1958¹ (להלן - החוק) החלפת סעיף 5 העיקרי, במקום סעיף 5 יבוא:

ד ב ר י ה ס ב ר

<p>סעיף 1 החוק לתיקון סדרי הדין האזרחי (המדינה כבעל דין), התשי"ח-1958 (להלן - החוק). קובע בסעיף 5 כלהלן:</p>	<p>"צווי מניעה וביצוע בעין 5. לא ייתן בית משפט סעד כנגד המדינה בדרך צו מניעה או צו ביצוע בעין; והוא כשאין בחוק הוראה אחרת."</p>
--	---

¹ הצעת חוק מס' 821/5; הועברה לוועדה ביום ד' בתמוז התשנ"ח (1 ביולי 1998).
² ס"ח התשי"ח, עמ' 118.

5. (א) לא ייתן בית משפט סעד זמני נגד המדינה, בדרך של צו עשה או צו אל-תעשה, אלא לאחר שנתן למדינה הזדמנות לטעון את טענותיה; ואולם רשאי הוא לתת סעד כאמור במעמד צד אחד, אם השהייה הכרוכה בדיון במעמד שני הצדדים עשויה לגרום נזק שאין לו תקנה או נזק חמור.

(ב) ניתן צו במעמד צד אחד, יורה בית המשפט להמציאו מיד למדינה, ויקבע מועד לדיון במעמד שני הצדדים, שיתקיים בתוך 7 ימים מיום מתן הצו.

חוקן סעיף 7 2. בסעיף 7 לחוק העיקרי, המילים "ושאין עליו עוד ערעור" – יימחקו.

ד ב ר י ה ס ב ר

עוד מוצע שצו שניתן במעמד צד אחד, ייקבע הדיון בענינו בתוך 7 ימים מיום מתן הצו.

סעיף 2 במצב המשפטי הנוכחי, כאשר ניתן פסק דין נגד המדינה אפשר לבצע אותו אך ורק אם אין עליו עוד ערעור. התוצאה היא שבכל מקרה שבו המדינה מגישה ערעור על פסק דין שניתן נגדה, אין הזוכה יכול לבקש את ביצועו עד החלטת ערכאת הערעור. לעומת זאת, כאשר ניתן פסק דין נגד בעל דין שאינו המדינה, הוא חייב לבצעו מיד, אלא אם כן הגיש בקשה לעיכוב ביצוע פסק הדין והבקשה אושרה על ידי בית המשפט.

להבחנה זו בין המדינה ובין בעלי דין אחרים אין כל הצדקה. פעמים רבות קיימת חשיבות רבה לביצוע מיידי של פסק הדין בלא כל קשר לזוהות בעל הדין שכנגד, וזאת מכיוון שהליכים משפטיים ארוכים בדרך כלל זמן רב.

מוצע להשוות את מעמד המדינה למעמד כל בעל דין אחר לענין מועד ביצוע פסקי דין, ולקבוע כי על המדינה לבצע פסק דין שניתן נגדה עם מתן פסק הדין. מובן שהדבר אינו מונע מן המדינה לפנות לבית המשפט ולבקש את עיכוב ביצוע פסק הדין.

להצעת חוק זו לא צפויות עלויות.

חבר הכנסת אברהם פורז

במשך שנים הושמעה בפסיקה ובספרות המשפטית קריאה לביטולו של סעיף 5 לחוק. הטענה המרכזית נגד המשך קיומו של הסעיף היא שהוא מפלה לטובה את המדינה כבעלת דין לעומת כל מתדיין אחר, וללא הצדקה עניינית.

בעקבות ביקורת זו, פיתחו בתי המשפט דוקטרינות משפטיות שהעניקו סעדים חלופיים לאזרה נגד המדינה, ולמעשה ביטלו את הוראות סעיף 5 לחוק, כך למשל נקבע, כי הסעיף אינו מונע מבית המשפט להעניק סעד הצהרתי סופי נגד המדינה (ע"א 408/66 קו לבן בע"מ נ' מנהל מס שבח מקרקעין, פ"ד כ"א(2) 190, 198) או סעד הצהרתי זמני נגד המדינה (ע"א 144/79 יוטבין, מהנדסים וקבלנים בע"מ נ' מ"י, פ"ד ל"ד(2) 344).

על יסוד טעמים אלה מינה בחודש ספטמבר 1991 שר המשפטים דאז דן מרידור ועדה בראשותו של שופט בית המשפט העליון תאודור אור שבדקה את הצורך בהמשך קיומו של סעיף 5 לחוק.

הוועדה המליצה לבטל את הסעיף, משום שאינו רצוי ואינו נחוץ עוד. עם זאת המליצה הוועדה, כי בד בבד עם ביטולו של הסעיף ייקבע בחוק, כי לא יינתנו צווים זמניים נגד המדינה אלא לאחר שניתנה למדינה אפשרות להציג את טיעוניה.

ההוראות המוצעות בהצעת חוק זו מאמצות את המלצות הוועדה ואולם לגבי מקרים העלולים לגרום נזק שאין לו תקנה או נזק חמור, מוצע לאפשר מתן סעד זמני במעמד צד אחד בלבד.